

פרשיית השבוע

הגזין להגות והסברה יהודית

דִּרְשׁ טוֹב לְעַמּוֹ
וְדַבֵּר שְׁלוֹם לְכָל
זָרְעוֹ

כי תשא - פורים

תשפ"ג

גיליון מס'

629

צילום: קובי גדיעון, לע"מ

מתגוללות ברחובות.

אוירת חג

אבל למה דווקא "כזה יתנו"? מה עניין יש דווקא במטבעות שמגיעות מלב בוער וכיסופין לריבונא דעלמא? מדוע לא די במטבעות שהגיעו מלחץ חברתי הדוק נוסח מאצינג וכדומה?

כדי להבין דברים לאשורם יש ללמוד על מה באו מטבעות אלו של 'מחצית השקל'. הלא בידוע הוא שבאו לכפר על חטא העגל.

והנה, אם נתבונן נראה כי אירוע חטא-העגל היה עם אווירה. לא, אווירת-נכאים. לא עם פרצוף חמוץ. אדרבה: וַיֵּרָא אֶת הָעֵגֶל וּמַחֲלַת. היו שם מחולות. אווירת חג שררה. הייתה שם התלהבות ובעידה.

זוהי הסיבה בדיוק שמנגד היה צורך בכפרה דומה: באווירת שמחה והתלהבות. מטבעות של אש - רמז לבעירה והשתוקקות אינסופית לבורא כל עלמין.

דבר אשר בא באש - יעבירו באש.

מרגישים מחצית..

חג הפורים - כאמור - הוא חג האש. שיכורינו היהודיים אינם מגלים סודות אפלים בחג הפורים. הם אינם מערערים את שלום-הבית ושלום החברים בדיבורים שהסתירו כל השנה.

מטבעות ברחוב..

"מטבעות של אש" רבות פגשתי אמש, ברחובות אחת הערים המרכזיות. הן התגוללו, בוערות כאש הכבשן...

זה יתנו. הראה לו כמין מטבע של אש ומשקלה מחצית השקל, ואמר לו כזה יתנו (רש"י שמות ל, י"ג). "מטבע של אש" שנזכר בדברי חז"ל בא לרמוז לנו שאי אפשר להגיע לאהבת ה' בלי התלהבות, כי "כסף" הוא מלשון כיסופין ואהבה, ולכן הראה הקב"ה דווקא מטבע של אש, כדי לומר שעם אש ההתלהבות ניתן להגיע לכיסופין ואהבת ה' (שם משמואל, פרשת משפטים)

"מטבעות של אש" רבות פגשתי אמש, ברחובות אחת הערים המרכזיות. הן התגוללו, בוערות כאש הכבשן.

המטבעות הללו - דיברו. האחד הביע כיסופין להיות שקוע יותר בסוגייתו; השני הביע השתוקקות להצליח במלחמה התמידית על שמירת-העניינים, יישארו הן מזוככות; השלישי הביע ערגה להתפלל עם כוונת-הלב ובעירה פנימית של 'כל עצמותי תאמרנה'; והרביעי מתפלל להרגיש אמונה יהודית פשוטה ותמימה, הכי 'כפרית' בעולם. ועוד כהנה וכהנה.

אין לכם מושג כמה "מטבעות של אש", ראיתי

אדרבה - הם מביעים דיבורי חברות ואהבה (ראו עמוד 4), והם מגלים גם המון גילויי השתוקקות ובכיה של השתפכות-הנפש היוצאים מקירות-הלב.

הם מגלים אפוא, ברגעים נעלים אלו כמה הם - המרגישים 'מחצית-השקל', שואפים להיות קצת יותר ממחצית...

חג הפורים - ללא ספק - הינו חג הכיסופין.

כמו ניגון טוב

החיים היהודיים הם כמו ניגון טוב עם מחולות. והיהודי, המגיע מעולם התענוגים, חייב לשמוע איזה ניגון. להרגיש חדות-חיים וסיפוק.

ואם הילד לא יקבל "מטבע של אש", לא ירגיש את חדות-החיים של היהודי שזכה לחדש איזה חידוש מופלא בסוגיה או להתענג איזה עונג יהודי מתפילה של חיבור עמוק ופנימי לבורא יתברך - עלול הוא לחפש תענוגים מסוג של 'חטא-העגל' בן דורנו..

בימים אלו נעביר לילד - מתוקף דוגמא אישית - את חדות-החיים ובעירת ההשתפכות.

הפנקסו של החנך

דילחות הינוכיות אקטואליות

הילד שהתחפש לאנא..

ילד בכיתה א' רוצה להתחפש בפורים לרבי שלו. זהו כח ההזדהות שעל פיה יתישק המערכת החינוכית כולה

הרב מ. ש. שטיין שליט"א

מהרגע שהילד נולד מתפתח אצלו כח ההזדהות, כח שבתוך לבו עוזר לו ללמוד ולקלוט את כל מה שקורה בעולם, ועל ידי זה הוא לומד ורוכש כל הפעולות שלו, כל ההתנהגויות, את סגנון וצורת הדיבור, כל מערכות ההרגשות, הכעס, הרוגע, הסבלנות, הקמצנות, הפזרנות, השמחה, וככה זה בכל מה שהוא לומד בעולם, לכן כח ההזדהות הוא כח כביר, וכדאי לנו כהורים לנצל את הכח הזה, עם הכח הזה אפשר לבנות עולמות.

אם אומרים לילד בצורה עדינה: "אתה רוצה להיות כמו הגדולים?" הוא מזדהה עם זה שהגדולים הם מכובדים, הגדולים זה משהו חשוב, וכדאי להיות גדול. ובזה הוא מקבל דחף אדיר וכח להתגבר על דברים שקשה לו, כח ההזדהות דוחף אותו להתנהג ולהיות כמו גדול.

כן דיברנו שכח ההזדהות הוא פועל על כל חלקי הנפש בין במחשבה בין בדיבור ובין במעשה, איך להתבונן ולחשוב על דברים, איך לדבר באיזה טון וצורת הבעה, ואיך להתנהג כל הפעולות שלנו. וזה דבר שמתפתח בגן בבית ספר בשיבה ובכל מקום - אדם מזדהה עם אנשים, עם סביבה, וזה משפיע עליו.

כשאנחנו בוחרים מוסד חינוכי לילדים שלנו, תמיד כדאי לתת דגש לחפש את הנקודה הזו של 'הזדהות', לבדוק האם התלמידים באותו מקום מזדהים עם הרבנים והמחנכים שלהם. יש מקומות שהתלמידים יגידו לך - הרב שלי לא מעניין אותי הוא משעמם הוא רב מהדור הקודם, ויש מקומות שיגידו לך 'וואו' איזה רב מצוין יש לי, אני מאוד אוהב אותו, איזה כיף להיות בשיעור שלו איזה כיף להיות אתו בשבת, וזה לא בהכרח תלוי בגיל של הרב ולא תלוי בסגנון של

הרב וכו'.

במקום שיש הזדהות חיובית, אם כח המגנט של התלמידים ברבנים הוא חזק וחיובי, תלך לכוזה מקום, ואם כח ההזדהות הוא שלילי תברח משם,

תלמודא

חושג תלמודי אחד

מענייני הדף היומי והשעה:

השלוח-מנות לעני?

בשבוע שעבר הבאנו מדברי ה'מגן אברהם' בתחילת סימן תרצ"ד נקט כי אין יוצאים ידי-חובת מצוות 'מתנות לאביונים' ממעות מעשר, משום שבדבר שבחובה אין יוצאים ממעשרות. והסביר בספר 'שלמי תודה' שהוא משום דין 'דבר שבחובה - אינו בא אלא מן החולין' והלא המעות הללו כבר 'תפסות' למעשרות.

בדרך זו חשבתי השנה לפלפל כדת בשאלה שהעלינו מעל במה זו בשנה שעברה אודות נתינה לשכן עני משלוח-מנות ובכך לצאת ידי-חובת 'מתנות לאביונים' בחדא מחתא, באותה נתינה! וזכורני שבספר טורי-אבן במסכת מגילה (ז, ב) עוסק בזה וכן מביאים בשם הכתב-סופר לדון מכך משום 'אין עושים מצוות חבילות חבילות'. ברם, להאמור יש אולי מקום לדון בכך גם משום דין 'דבר שבחובה...'. שהרי כשם שא"א לתת 'מתנות לאביונים' ממעות שכבר חלה עליהם חובת מעשר אלא רק ממעות 'חולין'; באותה מידה לא ניתן לקיים מצווה זו במשלוח שכבר חלה עליו חובת 'משלוח-מנות' טרם לכן. ועיין.

ולהלכה למעשה ראיתי בספר 'חזון עובדיה (פורים, עמוד קנ"ח) שכתב כי השולח משלוח מנות לחברו עני, יצא ידי חובת משלוח מנות ומצוות מתנות לאביונים גם-יחד, ועתה עליו להשלים מתנה לאביון נוסף, ואין לחוש בזה לדין 'אין עושים מצוות חבילות חבילות'. אך יש מחמירים בזה וטוב לחוש להם".

ויש להבין מדוע נקט מרן שלכתחילה אין לחוש ל'אין עושים מצוות חבילות חבילות'. והיה אפשר לומר שיש כאן למעשה קיום לשני העניינים השונים - אחווה ורעות במשלוח המנות ואוכל לסעודת-היום כדת, ואין כל סתירה בין השניים, כי שני העניינים נתקיימו באותה הנתינה. הגם שבפועל הוא מקיים שני מצוות, אלא לא עושה שני מעשי מצוות שונים אלא מעשה אחד.

ובנוסף, לדברי רש"י הנודעים במסכת סוטה (ח, א) שטעמא דהדין שאין עושים מצוות 'חבילות חבילות' - שנראה כמו שהיו עליו למשאוי וממהר לפרק משאו", הרי שכל זה אינו שייך אלא באדם שאכן מנסה לברוח מעול המצוות, אולם אדם שיש לו שכנו הקרוב אליו ומשלוח-מנות הוא מתכנן להעניק לו, ובהחלט הוא גם עני, מה יעשה אפוא? מדוע שלא יוכל לקיים בזה גם זה וגם זה שהרי בפועל אכן מתקיימים שני העניינים. ועיין.

זה דבר שייתן לנו אבן בוחר לכל מוסד חינוכי, האם יש שם הצלחה או כישלון.

אנחנו המחנכים חייבים למצוא דרך איך לגרום לילדים ולתלמידים להזדהות איתנו, שירצו להיות כמונו, וצריך לעשות את זה ב חכמה פיקחות ובשיקול דעת.

כח ההזדהות פועל מאוד חזק. אפשר לראות את זה אצל ילדים קטנים שרוצים להתחפש בפורים כמו הלבוש של הר'בה, ילד בכיתה א' רוצה להתחפש בפורים לרבי שלו, זהו כח ההזדהות. ככה זה בכל מערכות החינוך אם יש כח הזדהות חזק, בסוף התלמיד נהיה כמו הרבנים שלו, מתלבש כמוהם, מדבר כמוהם, מתחבר לערכים שלהם וחפץ לינוק ולקבל מהם. ואם המצב הוא הפוך יש כאן בעיה גדולה וקושיא למה המחנכים לא הצליחו ל הדליק את המגנט? את הרצון הטבעי והפשוט שיש לתלמיד ולילד כח ההזדהות.

שמעתי מהרב הופמן הרבה פעמים את המילים "הזדהות שלילית", ולקח לי הרבה שנים להבין למה בדיוק הרב התכוון.

במושג של 'הזדהות שלילית' יש בזה שתי יסודות, היסוד הראשון הוא פשוט והשני יותר מסובך, וננסה להסביר אותו, ובהבנת עניין זה מונח הרבה מההצלחה בחינוך.

היסוד הראשון זה 'הזדהות שלילית' במובן הכי פשוט - יש מצבים שהילד או תלמיד מזדהה עם החלק השלילי של האבא ושל המחנך שלו. האבא יכול להיות צדיק לומד תורה בהתמדה אבל הוא קמצן לא נותן צדקה וכו', והילד מזדהה עם הקמצנות ולא עם הצדקות, לא רוצה להיות צדיק אבל נהיה קמצן, כי הזדהה וינק את הקמצנות מהאבא. וכמו כן אם האבא כועס על כל דבר, הילד מזדהה עם הכעס, מזדהה עם החלק השלילי של האבא או של האמא, ולא תמיד מזדהה עם החלק החיובי שלהם.

זאת אומרת שלכל אדם יש חלקים טובים וחלקים בעייתיים והילד או התלמיד מזדהה עם החלקים הבעייתיים ולא מזדהה עם החלקים הטובים, אנחנו בחינוך תמיד מכוונים את הילדים והתלמידים להזדהות עם החלקים החיוביים שבתוכנו ולא עם החלקים השליליים, וכל אחד יכול לשאול: איך עושים את זה? אדם אומר לעצמו, אני מאד אכזרי, ואני רוצה שהילד שלי לא יזדהה עם החלק הזה, אני רוצה שהוא יזדהה רק עם החלק הטוב שלי, עם החלק של שמירת תורה ומצוות וכיבוד רבנים וכל החלקים הטובים שלי. איך מכוונים את הילד לכיוון של ההזדהות החיובית ולא לכיוון של ההזדהות השלילית?

במשך החיים אפשר ללמוד הרבה פנטזים איך לעשות את זה. האבא יכול להגיד לבן שלו: היום הייתי מאד רעב ועצבני ולכן כעסתי. הייתי מאד לחוץ בעבודה לכן איבדתי שליטה וכעסתי. להראות לילד שגם הוא עצמו לא אוהב את הכעס שלו ומנסה לשלוט שזה לא יהיה, וזה גורם לילד לא לרצות להזדהות עם הכעס, לא בטוח שנצליח אבל אולי קצת נקטין את עוצמת היניקה. (מתוך שיעור שנמסר בפני מחנכים במלאות עשור לפטירת הרה"ג רבי שלמה הופמן זצוק"ל. המשך יבוא)

אנשי העשה

סיפור יהודי לשלחן שבת

האמא היהודייה שמאחורי הווילון הבינה לאלתר את הרמז. השם הזה, לפחות נכון לעכשיו, לא מתאים לנו.

אנוכי אסתר הסתיר..

הם חיכו לאיזשהו אות משמיים שיכריע להם את ההתלבטות באיזה שם לקרוא לרכה הנוולדת. המשנה באבות פתרה את הסאגה לאלתר

כמנהג הורים טריים, גם הם התחבטו באיזה שם לקרוא לרכה הנוולדת. מהצד האחד עמד האבא של התינוקת, ששמו מרדכי, שביכר את השם אסתר (ההקשר מובן) ואילו מהעבר השני עמדה האימא שביקשה לקרוא בשם: הילה.

ההתלבטות הייתה קשה, והם ביקשו איזה אות משמיים שביא סוף טוב לסיפור המקרא.

והוא הגיע.

ר' מרדכי, אברך כמדרשו, נהג לסיים מסכת להצלחת הרכים הנוולדים במשפחתו. בכל לידת ילד או ילדה - חבק, בנוסף, גם מסכת אהובה אותה סיים.

אבל בניגוד לכל הפעמים, הפעם הוא לא הספיק לסיים את משניות אבות אותן החל ללמוד זה מכבר.

בחדר ההמתנה ל'מחלקת יולדות' הוא מוצא עצמו עם משניות אבות ביד, מבקש להמשיך את חוק לימודו כפי שקבע לעצמו.

הוא ממשיך היכן שעצר בפעם האחרונה.

ואזי הוא מוצא עצמו ממלמל - לפי תומו - את המשנה הבאה (פרק ו' משנה ו'):

והאומר דבר בשם אומר, הא למדת שקל האומר דבר בשם אומר מביא גאלה לעולם, שנאמר (אסתר ב) ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי

הנה לנו - הרהר ר' מרדכי בחדווה - רמז עבה משמיים כי אקרא לבתי בשם אסתר!

אבן נגולה מעל ליבו.

אבל חכו רגע, הפאול עודנו לא הושלם.

האמא הטרייה עודנה מתעקשת לקרוא בשם הילה, ואילו האבא דבק בשם אסתר בדווקא.

במחלוקה, לא הרחק מהם, נמצא זוג שאינם בני-ברית. בתווך הם נשמעים בני-המשפחה משוחחים בקול על כך שהם רוצים לקרוא לבתם... הילה.

גם השנה ניתן להשיג

את הקובץ המופלא 'שירת משה' לחג הפורים - מאמרים מעמיקים על סגולת ועבודת היום הקדוש וכן תפילות מיוחדות לחג הפורים.

מהדורה דיגיטאלית ניתן לקבל בשליחת מייל למערכת:

abyisrael@gmail.com

לתשומת-ליבכם!

מסיבות טכניות, מהדורת הדפוס הצטמצמה

ביותר! ניתן לקבל את הגיליון למייל ללא

תמורה בשליחת דוא"ל לכתובת:

abyisrael@gmail.com

הלווה מלכה

אקטואליה מזווית יהודית

'מניין השיכורים' באיצקוביץ'

רגעים שלא יחזרו במעמד 'קבלת-שבת' יוצא-דופן ומנער לבנות אוהבים

אתקשה שלא לשתף אתכם בתובנה שצפה ועלתה בקרבי ברגעי טשטוש קלים מלאי התרוממות-הרוח של פורים תשפ"א.

חיפשתי את שאהבה נפשי. זכרתי ימים מקדם בימי 'פורים המשולש' בישיבת מיר אז 'קבלת-שבת' של בני אמריקה המשתכרים הייתה יוצאת מגדר-הרגיל, עליזה במיוחד. משכרת.. ותרתי כזאת גם בזנה זו, ואמרתי לעצמי: אולי נמצא 'קבלת שבת' עילאית שכזו באיצקוביץ - ה'זכרון משה' של בני-ברק..

ואכן פניתי לבית-הכנסת ההמוני בעולם - 'איצקוביץ' בבני-ברק כתום הפורים, לקראת 'קבלת שבת'. וזה בהחלט הרגיש משהו אחר. לא די בכך שיהודים מכל גוונים-הקשת נקבצו ובאו לכאן - כמידי יום ביומו - הפעם הם גם שוררו יחד בשירה לווהטת וסוחפת במשך דקות ארוכות. הרגשת שם שהלב נפתח לרווחה מזה לזה. בחסות היין - האהבת ישראל נשפכת ושופעת 'עד דלא ידע'..

ראיתי זה לצד זה שני חסידי ברסלב בעלי תשובה, שני ליטאים וגם חסידים וספרדים, מקפצים בעליזות בשירת 'בואי בשלום' בניגון 'והיא שעמדה' הקלאסי מתוך להט ודבקות עצומה, במשך עשר דקות. כמו שאינם יכולים לעצור מלהביע את רחשי ליבם הגועש אהבה לשבת-קודש נועם הנשמות.

את הדבוקה הזו - אגב - ראיתי בעבר בעיקר בכותל המערבי של ליל שבת שמתעטף באחדות ישראל לבורא כל עולמים בשעת. השבת - זמן של "כנסת ישראל" כולה - איחדה (ומאחדת) את כולם כמקשה אחת.

ואז, כטוב ליבי ביין, חשבת:

צילום: מארק נימון, לע"מ

אם תמצוי לומר, מצוות משתה היין בחג הפורים הנו חלק מהמצווה הכללית של הרבות אחווה ורעות עליה דיבר - כנודע - בעל ה'מנות הלוי'. שכן כאשר אדם לוגם מיינו - ה'מכובדות' שיוצר האגו מתמוססת לה ואת מקומה מחליפה אהבת חברים עמוקה. אין מחיצות של 'אני'. עכשיו, כולם חברים. כולם מחבקים זה את זה. המעיינות היותר-פנימיים מקבלים ביטויים. גדולה לגימה שמקרבת'.

וכשהשמעתי לאבי מורי שליט"א את הרעיון דווקא בסעודת ליל שבת-קודש שלאחרי משתה היין, הוסיף, תיבל והטעים כדרכו בקודש מימים-ימימה.

"אם אמרת כך" - הצביע אבא בחיוניות אופיינית - "נוכל להבין את הדגש של חז"ל: 'עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי'.

לכאורה היו צריכים לומר: 'עד דלא ידע בין המן למרדכי' - כלומר שהדעת מתערפלת והטשטוש גובר.

אולם חז"ל באו להדגיש כפי שאמרת: שהיהודי שמתרומם עם היין כבר לא מוצא לעצמו אויבים, וכי הוא מרגיש שה'המן' שהוא 'ארור' אצלו כל השנה - עכשיו הוא 'ברוך'..

כולם חברים. כולם אוהבים - ואהובים - זה לזה.

והחסימות של האגו נופלות - "

... ראיתם זה לצד זה - שני חסידי ברסלב בעלי-תשובה, שני ליטאים וגם חסידים וספרדים, מקפצים בעליזות בשירת 'בואי בשלום' בניגון 'והיא שעמדה' הקלאסי מתוך להט ודבקות עצומה"